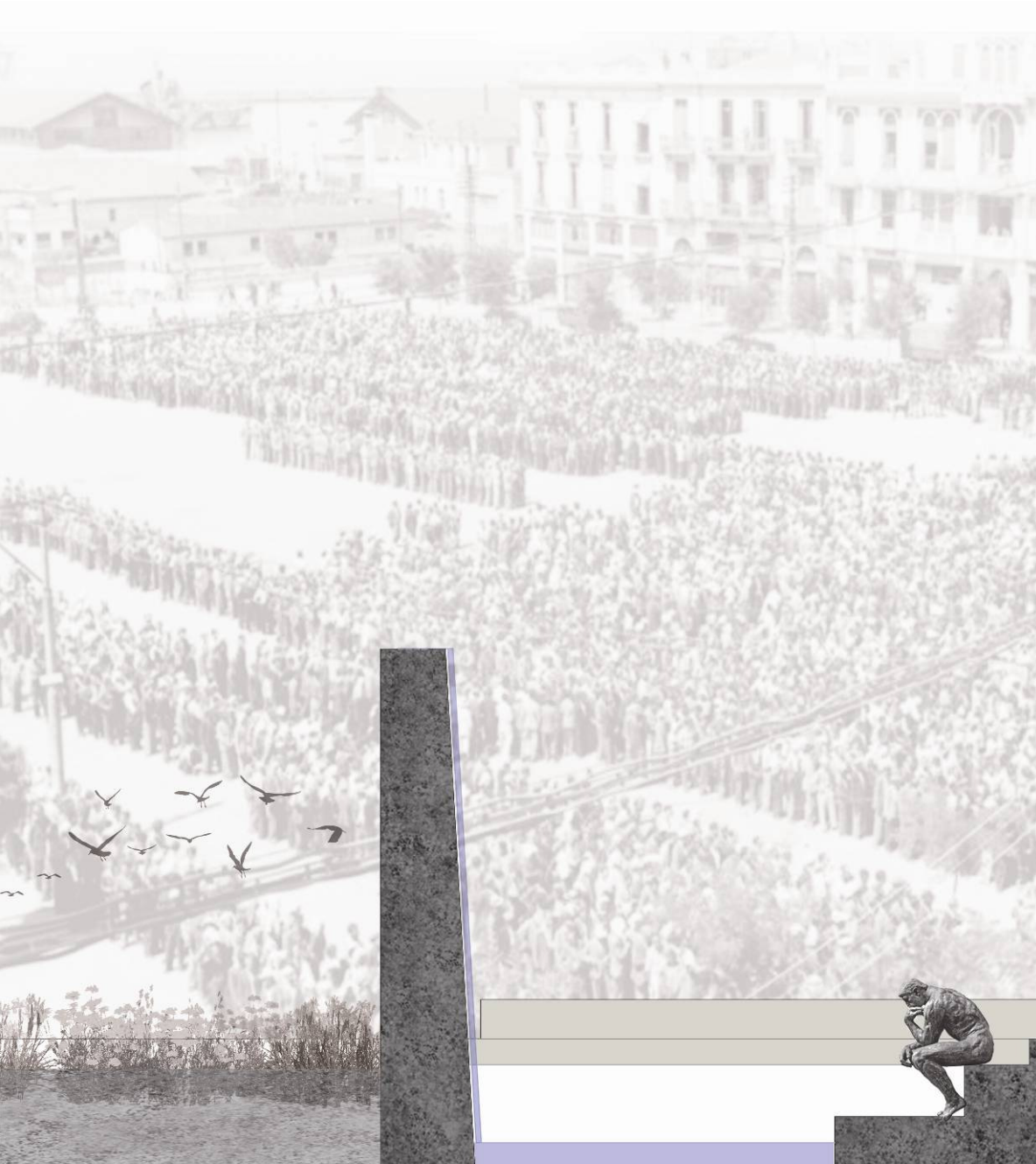

11011011AG

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣΧΕΔΙΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

“Και όπως η μνήμη είναι συνδεδεμένη με τα γεγονότα και τους τόπους, η πόλη είναι ο locus της συλλογικής μνήμης. Αυτή η σχέση ανάμεσα στο locus και τους πολίτες γίνεται η κυρίαρχη εικόνα, η αρχιτεκτονική, το τοπίο.” (Aldo Rossi - Η αρχιτεκτονική της πόλης)

Ο αστικός σχεδιασμός ως διαδικασία ανάπλασης, προϋποθέτει τη γνώση και ερμηνεία του πεδίου στο οποίο εντάσσεται, ως προϋπάρχουσα πολιτισμική και ιστορική κατασκευή. Αναζητείται ένας μηχανισμός οργάνωσης, μια στρατηγική, που θα αιτιολογεί τις επιλογές και θα αναδεικνύει το περιεχόμενο του δημόσιου αυτού ανοιχτού χώρου και θα απαντά στα ερωτήματα:

- ποια είναι η φυσιογνωμία και η ταυτότητα του
- ποια είναι η σημασία του ως αστικός συντελεστής
- ποια αφήγηση ενεργοποιεί τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του τόπου και του χρόνου και καθορίζει τον αστικό σχεδιασμό.

Ανασύρεται από τη βιβλιογραφία ότι η πλατεία Ελευθερίας απέκτησε το όνομα της λόγω της ανακήρυξης του συντάγματος των Νεότουρκων και για πολλά χρόνια αποτελούσε το σαλόνι της Θεσσαλονίκης. Θέση που επιβεβαιώθηκε και από το σχεδιασμό του Ernest Hebrard μετά την πυρκαγιά του 1917. Απέκτησε το ειδικό βάρος της, το Μαύρο Σάββατο του 1942, ως χρονική στιγμή έναρξης του Ολοκαυτώματος. Τόπος μνήμης χιλιάδων ανθρώπων εβραϊκής καταγωγής που συγκεντρώθηκαν, ώστε να καταγραφούν από συνεργεία του δήμου, για να οδηγηθούν στη συνέχεια, για καταναγκαστικά έργα και μετά στο Άουσβιτς. Μια μνήμη όμως που πολεμήθηκε. Η εξόντωση των Ελλήνων Εβραίων ήταν το ένοχο μυστικό αυτής της κοινωνίας. Το απωθημένο ή επιλεκτικά προσδιορισμένο κομμάτι της σημερινής συλλογικής μνήμης μας, η σιωπή του κόσμου. (“Η ΔΙΑΣΩΣΗ-Η ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ”, Ιακώβ Σιμπή και Κορίνα Λάμψα, εκδ. ΚΑΠΟΝ, 2012)

Μόλις πρόσφατα η Θεσσαλονίκη εντάχθηκε τελικά στο δίκτυο των μαρτυρικών πόλεων (14.05.2012), εξαιτίας προηγούμενων πολιτικών επιλογών και αρνήσεων, να αντιμετωπίσουν το αληθινό πρόσωπο της ιστορίας, να ορίσουν δηλαδή, ένα μέλλον για το παρελθόν της. Μέχρι σήμερα ο χώρος της έχει αποδοθεί, ως χώρος στάθμευσης οχημάτων και αφετηρία λεωφορείων, χωρίς κάποια στρατηγική σχεδιασμού να αναδεικνύει τα σημαίνοντα και σημειωτικά υλικά της συγκεκριμένης χωρικότητας. Το νόημα της μόνο κατοίκησε απόφιο, στις λέξεις του Ν. Γ. Πεντζίκη

(“Μητέρα Θεσσαλονίκη”), και του Γ. Ιωάννου (“Η πρωτεύουσα των Προσφύγων”) ως καταγραφή αυτής της επίδρασης.

Οι συνεχείς όμως συσσωρεύσεις διαγραφής και επανεγγραφής, δεν αναιρούν ολοκληρωτικά τα σημάδια του παρελθόντος. Διατηρούνται ως μνημονική πράξη, ακόμη και όταν αυτά τα σημάδια έχουν διαγραφεί ως υλικό γεγονός. Η αναφορά στο παρελθόν, ως τόπος πληγής και μαρτυρίας, η αίσθηση του οποίου, διαρκεί ως συλλογική ηχώ, καθορίζει μια στάση απέναντι στην ιστορία, ένα χρέος. Η πρόταση επιδιώκει τη διεκδίκηση αυτής της ανάδυσης, της συλλογικής εμπειρίας, ως τόπος μνήμης ιδιαίτερης έντασης.

Αναζητήθηκε ένας χώρος ηρεμίας, ο σχεδιασμός του οποίου δεν ταραξεί τον διαμορφωμένο αστικό ιστό, αλλά συλλειτουργεί με τη γεωμετρία του και συντονίζεται με αυτόν, λαμβάνοντας more with less, ως τη μέγιστη εκφορά ενός νοήματος. Αποκλείστηκαν τρέχουσες επιλογές περί καθολικού “πράσινου” πάρκου, άποψη αντίθετη με την περιβάλλουσα διαμορφωμένη αστικότητα των κτιριακών μετώπων, που θα μετέτρεπε το χώρο της πλατείας σε μια αστική τρύπα, όπως και ναρκισσιστικών πειραματικών επινοήσεων, που θα απομάκρυναν τον απλό περιπατητή, καθιστώντας την πλατεία δύσστοπη, ανοίκεια. Αντίθετα διερευνήθηκε μια προσέγγιση, που θα απαντά στο ερώτημα :

Πότε ένας χώρος γίνεται τόπος. Πότε ένα σχήμα γίνεται σώμα;

Ο τόπος, τόσο στη χαϊντεγγεριανή, όσο και στην πιο εκλαϊκευμένη εκδοχή του, ορίζεται σε αναφορά με το ιστορικό όν, με τον άνθρωπο στη συγκεκριμένη τοπική και χρονική του πραγματικότητα. Γνωστή είναι άλλωστε η διάκριση μεταξύ τόπων και χώρων, διάκριση που θεμελιώνεται στο γεγονός, ότι ο αστικός χώρος είναι “όχι μόνον αντικείμενο γνώσης, αλλά και τόπος αναγνώρισης” (Michel de Certeau-L’ invention du quotidien). Αν η αναγνώριση δεν είναι δυνατή, τότε δεν υπάρχει τόπος.

Ο Marc Auge καθόρισε ως μη-τόπο, τον χώρο που δεν είναι ανθρωπολογικός, καθότι οι ανθρωπολογικοί χώροι δημιούργησαν έναν οργανικό δεσμό μεταξύ των ανθρώπων και των στοιχείων του χώρου, που διαχέεται σε αυτόν και τον καθορίζει.

Αναζητήθηκε ένας κεντρικός χώρος υποδοχής, μια “**πλατεία οδός**”, ως η αρχετυπική θεώρηση της αγοράς - χώρος συγκέντρωσης, έκφρασης συλλογικών συμπεριφορών. Ένας χώρος αστικότητας διαμπερής, όχι κλειστός, που συμμετέχει στο χαρακτήρα και ατμόσφαιρα του τόπου, ως άνοιγμα στον ορίζοντα της Θεσσαλονίκης και στα

πολιτιστικά δρώμενα της παρακείμενης προβλήτας. Ένας χώρος που να γεννά συναισθήματα, που εκκαλεί τη μνήμη, χωρίς να δυσαρεστεί και παράλληλα να συγγενεύει ομοιότροπα, με τις μεγάλες χειρονομίες του Ernest Hebrard και τα μεγέθη των σημαντικών διατηρητέων μετώπων, που την περιβάλλουν.

Πρωταρχικός λοιπόν χειρισμός, είναι η **μεγέθυνση των αντιληπτικών ορίων της πλατείας**, χωρίς να αλλοιωθεί το κυκλοφοριακό δίκτυο. Ο χώρος της πλατείας εκτείνεται ως ενιαίο δάπεδο, με ενιαία πλακόστρωση, ορίζοντας ότι η πλατεία ανήκει στα περιβάλλοντα κτίρια, ως ένα μεγάλο εσωτερικό. Η πλατεία θεωρείται ότι αποτελεί μέρος και πολεοδομική αναπνοή, ένας αστικός συντελεστής, που λειτουργεί οργανικά στην πόλη, ως εκδοχή μιας συνέχειας και όχι ως υπόλοιπο ενός αστικού κενού. Το ενιαίο αυτό δάπεδο, αποτελεί ένα “πεδίο”, που υποδέχεται και φιλοξενεί δράσεις, αλλά και λειτουργεί ως ενεργοποίηση μιας αφήγησης για τον ίδιο τον Τόπο και το Χρόνο του. Το δάπεδο της πλατείας **κατοικείται**, αποτελώντας τη μέγιστη αξιοποίηση και μεγέθυνση του χώρου, αλλά και **κατοικεί** το ίδιο, σε μια **εν τόπω σχέση**, ως genius loci.

Το *δάπεδον*, (ετυμολογικά > δα-(γή) και πέδον< πούς, πόδι), είναι μια ορθολογική πράξη αναγνώρισης και οικειοποίησης, όπου μας επιτρέπει να σταθούμε και να δούμε τον κόσμο γύρω, να δούμε συγγένειες και συνάφειες, να βιώσουμε τον χρόνο στις πολλαπλές εκδοχές του.

Δεν θεωρείται απλά ένας άδειος χώρος, αλλά μια ενιαία χωρική οντότητα, μια αστική σκηνή, ένα όλον, έτοιμο να δεχτεί και όχι να επιβάλλει, ανοιχτό και ελεύθερο, όπου ο κάτοικος - επισκέπτης της, εναλλάσσοντας ρόλους θεατή - ηθοποιού, καθήμενου - διερχόμενου, καθιστά την πλατεία, άρθρωση και γεγονός συνάντησης. Μια αστική σκηνή που εκτείνεται, συγγενεύοντας με μια προσέγγιση του χώρου ως σώμα, ένας χώρος – σώμα, που ο χρόνος δοκιμάζει. Η έννοια του **σώματος** της πλατείας, ως υλικό παλίμψηστο, με διαδοχικές διαγραφές και εγγραφές, ένα σώμα που δέχεται, ένα σώμα που πάσχει, θυμάται, μαρτυρά και αφηγείται, αποτελεί ένα ζωντανό αρχείο από υλικότητες με σημασία, όπου ζητούν φανέρωση και ταξινόμηση.

ΔΑ - ΠΕΔΟΝ > ΠΕΔΙΟ > ΑΣΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ > ΣΩΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

Ο χώρος της πλατείας λοιπόν, δεν θεωρείται ένα αδιαμόρφωτο κενό, που αναζητεί μια αισθητική και μόνο επέμβαση, αλλά ένα πεδίο συμπύκνωσης νοημάτων και εννοιών, ένας μηχανισμός ενεργοποίησης του τόπου και του χρόνου του, της μαρτυρίας του, ως ένας **τόπος Μνήμης**.

Εργαλείο για αυτήν την προσέγγιση, αποτελεί η «μεταφορά».

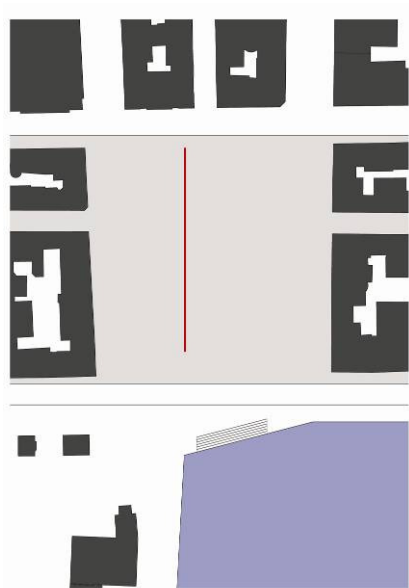
4 αστικές “πράξεις”, λαμβάνουν χώρα και συγκροτούν το νοηματικό περιεχόμενο της πρότασης, τη μετατροπή του χώρου σε μια αφηγηματική κατασκευή, ως ένα πεδίο ενεργούμενων συμβάντων.

- ΤΕΙΧΟΣ ΜΝΗΜΗΣ
- ΥΔΑΤΙΝΗ ΣΧΙΣΜΗ
- ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ
- ΑΝΑΣΚΑΦΗ

Α΄ αστική πράξη : ΤΕΙΧΟΣ ΜΝΗΜΗΣ - Το όριο

Το ιστορικό γεγονός έχει αφήσει έναν απόηχο τραυματικό, ως ανοιχτή πληγή που προκάλεσε πάνω του μια βίαιη χειρονομία. Ο Dominick LaCapra (στο writing trauma) αναφέρεται:

“το τραύμα είναι το κενό, το ανοιχτό τραύμα στο παρελθόν, που αντιστέκεται στο να γεμίσει, να γιατρευτεί, να εναρμονιστεί με το παρόν”

Η πράξη αυτή, μεταφέρεται ως αποτύπωμα στο χώρο, ως μια σχισμή στο σώμα της, στο δάπεδο. Ένα κενό, ως μια διαμήκης τομή, μια χαρακιά στο σώμα της, που σημαδεύεται από ένα τοίχο. Ο τοίχος και η σχισμή, ένα έργο για δύο φωνές ενεργοποιεί αυτήν την εμπειρία, μέσω αυτής της “μεταφοράς” αντιστικτικά.

Είναι ένας τείχος - όριο, που “φαινομενικά” διαιρεί και τέμνει εγκάρσια την πλατεία. Ουσιαστικά όμως **συνενώνει**, διότι πάνω του αρθρώνονται όλες οι κινήσεις. Μια διακεκομμένη κάθετος γραμμή, τα κενά

της οποίας είναι περάσματα που οδηγούν από και προς το κέντρο της πλατείας οδού, του κεντρικού υποδοχέα με φυγή και κατάληξη τον θαλάσσιο ορίζοντα.

Μια γραμμή που διασχίζεται από διαμήκεις διελεύσεις-διατρήσεις-κενά, εμφανίζοντας ως πλήρη, τα διαστήματα της ανάπτυξής της, αποδίδοντας διάρκεια στο χώρο και διάσταση στο χρόνο.

Ένα τείχος - όριο που προσανατολίζει και οργανώνει μικροκλίμακες και μικροτοπία.

Ορίζεται ως προέκταση της υπερκείμενης οδού Ρογκότη και της παρακείμενης προβλήτας, κατασκευάζοντας μια μεγάλη ευθεία και ένα μεγάλο άνοιγμα.

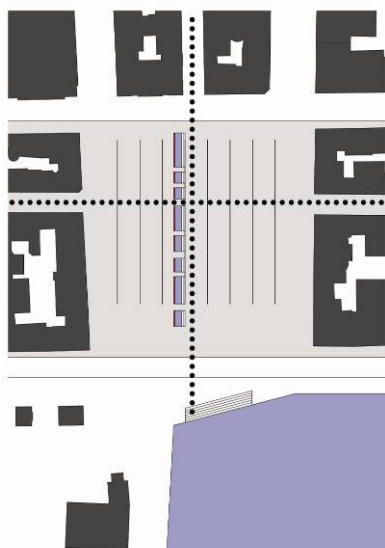
Ένα τείχος-όριο, που προσεγγίζεται επιπλέον, διότι έχει φέρει πάνω του τη μνήμη, φιλοδοξεί να φέρει εγχάρακτα, την καταγραφή των ονομάτων – μαρτύρων, ένα **ΤΕΙΧΟΣ - ΑΡΧΕΙΟ**, που ο επισκέπτης θα αναζητά ως δηλωτική συμμετοχή στο ιστορικό γεγονός του ολοκαυτώματος. Ορατό και μετωπικό από όλους, αλλά και σε απόσταση, διότι η απώλεια και ο θάνατος εμπεριέχει ένα κενό αγεφύρωτο.

(Δύναται ακόμη να υποδεχτεί “πλάκες” με χαραγμένα τα ονόματα των θυμάτων της ναζιστικής θηριωδίας σύμφωνα με τη δήλωση του γερμανού κοινοβουλευτικού υφυπουργού Χανς Γιοαχίμ Φούχτελ, στον δήμαρχο Γιάννη Μπουτάρη - 29.02.2012)

Στην μνημονική πράξη, η μαρτυρία ως αρχείο και ο μάρτυρας ως επιζών, αποτελούν σημαίνοντα δίπολα, για την άμβλυση μιας κουλτούρας μίσους, για τον εκδημοκρατισμό της ιστορίας. Ο μάρτυρας και η μαρτυρία αποτυπώνουν την διασύνδεση με το χρόνο και την πυκνότητα του. Αφηγούνται τη στιγμή που προηγήθηκε, ως χωρικό συμβάν, αποδίδοντας της, διάρκεια και παρουσία. Θέτουν το πρόβλημα του ρόλου του συναισθήματος και της ενσυναίσθησης στην ιστορική κατανόηση (Dominick La Capra – Writing Trauma), εκθέτοντας και παρουσιάζοντας τον παρελθόντα χρόνο.

Β΄ αστική πράξη :   **ΥΔΑΤΙΝΗ ΣΧΙΣΜΗ – ο συμβολισμός του νερού**

Ο τοίχος αποκτά αφηγηματικό χαρακτήρα, αναβλύζοντας από την κορυφή του νερό, μια υδατόπτωση, διατρέχοντας όλη την καθετότητα του μετασχηματίζοντας, σε υδάτινη, αυτή την σχισμή. Ένα νερό που εκβάλλει με ένταση από την κορυφή και ηρεμεί στην κατάληξη και συλλογή του. Ένας χώρος περισυλλογής, στάσης, διαλογισμού, αντανάκλασεων, με αντιστοιχίσεις, αλλά και με πολλαπλές αναγνώσεις.

Ο τοίχος διαβρέχεται με διαρκή ή και διακοπτόμενη ροή νερού, αναδεικνύοντας την ιδιότητα του, ως σύμβολο εξαγνισμού και καθαριού.

Μέρος μιας κουλτούρας εντυπωμένο στο συλλογικό ασυνείδητο με πολλές παραλλαγές. Αποτελεί άλλωστε τελετουργικό συστατικό στοιχείο και των 3 θρησκειών (Χριστιανισμού – Ισλάμ – Ιουδαϊσμού) της πόλης, αλλά εδώ αποκτά και επιπρόσθετο μεταφορικό ρόλο:

Νερό – δάκρυ, που κατρακυλά, τρέχει πάνω στο δέρμα, στο σώμα του τοίχου, νερό – καθαρήριο, που καθάρει την πληγή και επουλώνει το τραύμα, νερό – εξαγνισμού, που προετοιμάζει τον πιστό, νερό – που μετουσιώνεται σε αγίασμα, νερό που “πάντα ρεί”, που δροσίζει, που διαρκώς κινείται, προσφέροντας τη βουή και τον ήχο, ως δομικό στοιχείο της πλατείας.

Η υδάτινη αυτή σχισμή υποδέχεται τον επισκέπτη με μια ανάγλυφη κερκίδα, ένα κατέβασμα σε όλο το μήκος της. Είναι η στάση και η παρατήρηση, η εξερεύνηση και αποκάλυψη του ονόματος ή διαφορετικά, η απόλαυση του δροσισμού και της βουής του, του ιριδισμού και διαφάνειας της υδατόπτωσης.

Γ' αστική πράξη : ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ - ανάκληση και όσφρηση

Η υπάρχουσα διαμορφωμένη δενδροστοιχία των πλατανιών που περιβάλλει, καθορίζει μια περικλειστή διάταξη στις τρεις πλευρές και ανοιχτή στην τέταρτη. Αποτελεί ένα πράσινο υψίκορμο φράγμα, (ένα υπαίθριο δωμάτιο) με γεμάτη σκιά τους θερινούς μήνες, αλλά φυλλοβόλο και διαφανές τους χειμερινούς. Η διατήρηση του καθόρισε και ένα μαλακό δάπεδο, ένα έδαφος υποδοχής του.

Ο σχεδιασμός ενός φυτικού θεματικού οικοσυστήματος, ορίζεται ως μια μεταβατική ζώνη μεταξύ κυκλοφοριακής ζώνης και πλατείας οδού. Μια οργανωτική ζώνη

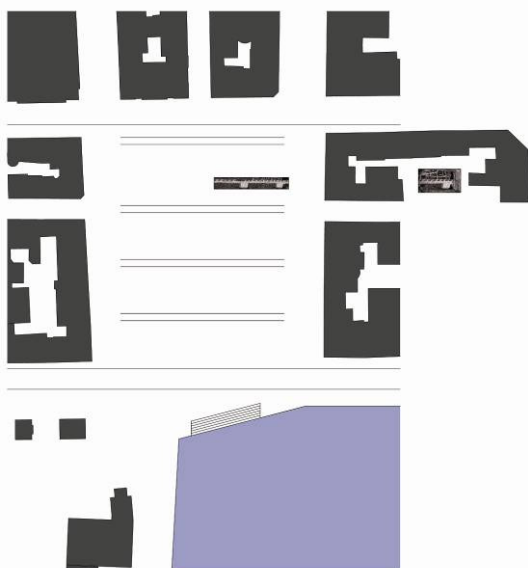

φύτευσης περιβάλλει τα πλευρικά όρια και ορίζει τον κεντρικό χώρο, διαχωρίζοντας και προστατεύοντας την κυκλοφορία πεζών. Περιέχει μια περιοχή χαμηλής βλάστησης με θεματική τοπική χλωρίδα και φυτολογικά δείγματα συμβολικής αναγωγής.

Οριοθετείται ως θεματικός κήπος, με ξηροφυτικά και αρωματικά είδη, ενεργοποιώντας αισθήσεις, διεγείροντας τη μνήμη και έλκοντας τον περιπατητή. (γνωστή η σχέση της όσφρησης με τη μνήμη, ως ανακλητική λειτουργία). Εγκάρσιες διελεύσεις περάσματα χαράζονται για την προσέγγιση, παρατήρηση και εστίαση αυτού του μικροκλίματος. Το όριο αυτό λόγω σχεδιασμού, προσλαμβάνει **πορώδη χαρακτήρα** εισχώρησης και παραμονής εντός του, ενώ παράλληλα λειτουργεί ως διαχωριστικό περιοχών.

Πρόσθετες σειρές από φλαμουριές διατάσσονται εντός του κήπου, ώστε να δημιουργήσουν μια διαμερισμάτωση του όλου αυτού δωματίου, απαραίτητες για την κλίμακα του. Ο **κύκλος των εποχών** αποτυπώνεται, ως χρωματική εναλλαγή αυτής της επιφανείας, διαφοροποιώντας ανάλογα, την εικόνα και την υφή της. Ένα περιβάλλον “**χαλί**” που αλλάζει με τις εποχές, που έλκει, αποτελώντας σημείο και περιοχή συνάντησης, προσφέροντας την εμπειρία των αρωμάτων και των σκιάσεων του τόπου.

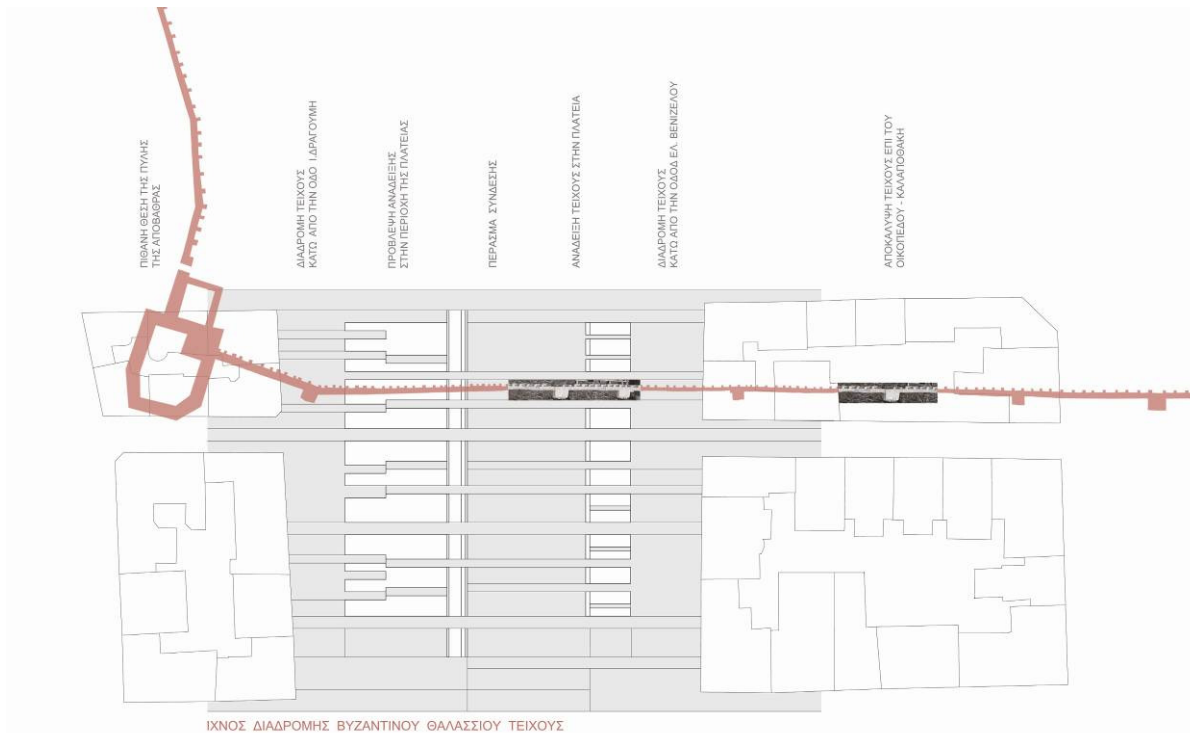
Δ΄ αστική πράξη : **ΑΝΑΣΚΑΦΗ** - Ανάδυση

Αναδεικνύεται η σχεδόν βέβαιη παρουσία του θαλάσσιου βυζαντινού τείχους, έτσι όπως έχει αποτυπωθεί (A. Struck) και επαληθευθεί από την υπάρχουσα ανασκαφή της οδού Καλαποθάκη. Το τείχος αυτό, συνέδεε την Πύλη του Γιαλού (νυν πλατεία Εμπορίου), έφτανε στην Πύλη της Αποβάθρας (στο Ο.Τ. που ορίζεται από τις οδούς Οπλοποιοίου Δραγούμη Μητροπόλεως Κατούνη), διέσχισε οριζόντια την πλατεία μέχρι και την συνέχεια του επί της οδού Καλαποθάκη, όπου και αποκαλύφθηκε το πραγματικό ίχνος του.

Η συνέχεια και η ανάδειξη του, πρόσθεσε ακόμη έναν δεσμευτικό, πλην πραγματικό όρο, στην διαχείριση του χώρου της πλατείας. Η επιλογή του δεν έγινε τυχαία, αλλά προαποφασισμένα. Αφήνονται ανέπαφα τα δύο οδοστρώματα (Δραγούμη, Βενιζέλου) και ένα αναγκαίο πέρασμα στο κέντρο της πλατείας, συνδέοντας την οδό Μητροπόλεως με τη θάλασσα.

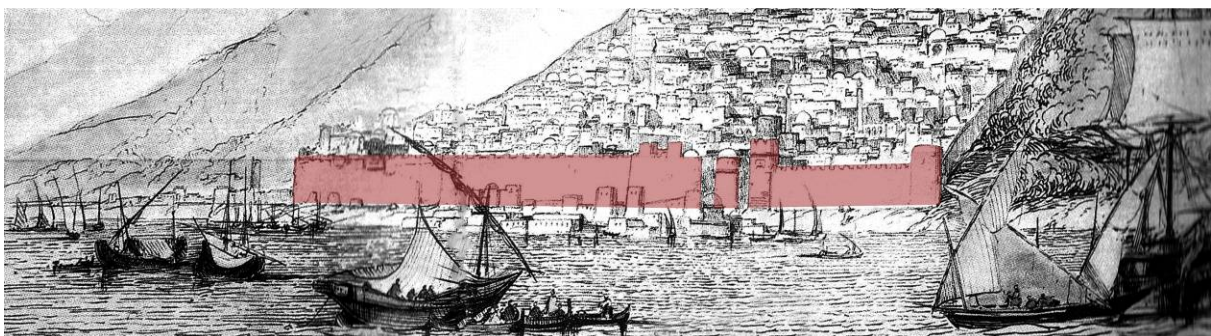

Ο χώρος που απομένει ορίζεται ως το περίγραμμα αποκάλυψης του θαλάσσιου τείχους της πόλης. Η ανασκαφή θα αποτελεί ένα καθημερινό αρχαιολογικό τοπίο, ενώ προβλέπεται η δυνατότητα πρόσθετης ανάδειξης του στην περιοχή του αστικού κήπου, εντασσόμενο στο “δίκτυο αρχαιολογικών ανασκαφών της πόλης”.

Η διαστρωμάτωση δεν αποτελεί ξένη αφήγηση, ιδιαίτερα σε πόλεις όπως η Θεσσαλονίκη, όπου το παρελθόν αποκαλύπτεται με τρόπο ξαφνικό, όπως στην πρόσφατη εκσκαφή για το μετρό της πόλης, εγείροντας πλήθος συζητήσεων για τη διάρκεια και τη διατήρηση. Θεωρείται ότι η επαλληλία στρώσεων υφαίνει το αστικό υπέδαφος, δίνοντας σημασία ευρήματος, στις αστικές αυτές εγκοπές. Η λογική της αποφλοίωσης, που τα ορίζει, όπως η αφαίρεση ύλης από το δάπεδο, ανασύρει την προηγούμενη πράξη, τον παρελθόντα χρόνο.

Η ανασκαφή φανερώνει στο μήκος της, την κρυμμένη ιστορία της πόλης, αποτελεί μέρος του “χρόνου”, διεκδικώντας χώρο και θέση, ένα ενεργό κενό, συμμετέχοντας στη βιωματική εμπειρία της ιστορίας, ως ανάδυση.

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΤΟΙΧΙΣΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΟ ΤΕΙΧΟΣ – ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΑ 1859

Η ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΥΛΗ – είσοδος ή έξοδος

Ο αρχικός σχεδιασμός της πλατείας από τον Hebrard, στη θαλάσσια συμβολή, είχε στρέψει την προβλήτα προς το εσωτερικό του Θερμαϊκού, οδηγώντας το βλέμμα, από το αστικό αυτό δωμάτιο, προς την ανοιχτότητα του ορίζοντα, χειρονομία που μεταγράφεται μέσω της πρότασης, ως η κατάληξη του κεντρικού υποδοχέα της πλατείας οδού. Η πόλη σβήνει προς το θαλάσσιο περίγραμμα, που την περιβάλλει, ενώνοντας την με αυτό, με κερκίδες ενατένισης, ρέμβης, στάσης, που στρέφονται προς το Θερμαϊκό κόλπο. Χωρικήτητα άμεσα εξαρτημένη με τις πολιτιστικές δράσεις που λαμβάνουν χώρα στην προβλήτα, ενεργοποιώντας αυτό το όριο κατάληξη, ως σημείο έντασης.

Προτείνεται η ανάδειξη της θαλάσσιας πύλης με μια κατασκευή περισσότερο δηλωτική, παρά κτιριακή, εισόδου-εξόδου. Μια διαγώνιος στήλη, εμβληματικού χαρακτήρα, ορίζει τη θέση ως ένα συμβάν, μια ένταση, ένα τοπόσημο. Αποτελεί και σήμανση τόσο για τα δρώμενα της προβλήτας, όσο και της μελλοντικής θαλάσσιας στάσης της ακτοπλοϊκής γραμμής. Αποτελεί μια διαγώνιο γραμμή, φωτεινή τη νύχτα, ένας αστικός φάρος, πολλαπλής σημασίας.

Η υπάρχουσα πενταγωνική απόληξη, πλέον δεν έχει κανένα νόημα, αφού αποτελεί ένα αμήχανο υπόλοιπο, μιας παρελθούσας οικοδομικής πράξης, που τίποτε δεν δύναται να την υποστηρίξει, γι' αυτό και καταργείται.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ

Η πλατεία διατηρεί την υπάρχουσα κυκλοφοριακή της λειτουργία, όμως με νέο δάπεδο οδοστρώματος, στις οδούς Ι. Δραγούμη και Ε. Βενιζέλου. Προτείνεται η απομάκρυνση όλων των χώρων στάθμευσης από την περίμετρο της πλατείας, θεωρώντας ότι ο δημόσιος χώρος αποδίδεται στον πολίτη, είναι μέρος των δράσεων του και όχι της έκθεσης του μέσου μεταφοράς του. Διατηρείται μόνο η αστική στάση, στην Ε. Βενιζέλου και βοηθητικοί απαραίτητοι χώροι στάσης οχημάτων ανάγκης και τροφοδοσίας. Ο προγραμματισμός και σχεδιασμός της υποθαλάσσιας αρτηρίας, θα αποφορτίσει τις κυκλοφοριακές πιέσεις και κυρίως της λεωφόρου Νίκης. Η πλήρης και καθολική πεζοδρόμηση της, (όπως προγραμματίζεται από την Πολιτεία) θα αναδείξει το παραλιακό μέτωπο, ως χώρο περιπάτου. Η εκτόνωση του άξονα της πλατείας, τότε θα βρει την αναμενόμενη άμεση έξοδό της στη θάλασσα, γεγονός που η πρόταση έχει προβλέψει.

ΖΩΝΕΣ ΣΤΑΣΗΣ

Τα καθιστικά αποτελούν ενσωματωμένο μέρος της διαμόρφωσης, ως ανάγλυφη αστική τοπογραφία. Διατρέχουν όλο το μήκος της πλατείας, ως μία συνεχής διαμήκης κερκίδα από εμφανές σκυρόδεμα στην υδάτινη σχισμή ή είναι ενταγμένες εσοχές στις διελεύσεις του κήπου (αποφλοίωση επιφανείας) ή τέλος, αποτελούν τις μοναδικές προεξοχές μεγάλου πλάτους 1.00μ. στο δεξιό όριο της πλατείας οδού.

ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΥΦΕΣ

Θεωρώντας πως μια ιδέα κουβαλά το υλικό της και η πεποίθηση, πως η ύλη αποκτά μια επιπλέον εννοιολογική δύναμη εκτεινόμενη ως μονολιθικότητα ενός και μόνον υλικού, επιλέγεται ως βασικό υλικό δαπεδόστρωσης ο λίθινος κυβόλιθος 12x12x12, με ανάγλυφη τελική επιφάνεια, ως πράξη συνοχής, ενότητας και προσανατολισμού. Ενσωματώνεται σε ενδιάμεσες ζώνες καννάβου, από σκυρόδεμα ειδικής επεξεργασίας με υαλόνημμα στη μάζα τους και επιφάνεια χειροποίητα επιμελημένη. Επιχειρείται να υλοποιηθεί μια υφή με καταγωγή, ως άροση της περιοχής, αποδίδοντας ρυθμική σε όλο το χώρο. Η φωτιστική στήλη αποτελείται από μεταλλική κατασκευή οξειδωμένης λαμαρίνας CORTEN, με γαλακτώδες κρύσταλλο, για αποφυγή δραματικού σκιασμού.

ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Αξιοποιούνται 3 **μέσα παθητικού σχεδιασμού** που βελτιώνουν το μικροκλίμα και συνθέτουν την συμπεριφορά του, ως σύγχρονο αστικό τοπίο.

- σχεδιασμός αστικού ανάγλυφου (groundscape)
- ζώνες - τοπία φυτεύσεων (greenscape)
- διείσδυση υδάτινων επιφανειών (waterscape)

Ο έλεγχος της **θερμικής άνεσης** επιτυγχάνεται, με ζώνες ήπιας βλάστησης ως δημιουργία “μαλακών δαπέδων”, **εμποδίζοντας τις ανακλάσεις** και συνεισφέροντας στο **δροσισμό**.

Ο **σκιασμός** χώρων στάσης και διαδρομών, γίνεται με φυσικά στοιχεία (δενδροστοιχίες) που ήδη υπάρχουν και συμπληρώνονται με επάλληλες σειρές δένδρων για στάση. Ο **δροσισμός** επιτυγχάνεται από την εγκάρσια καθολική ανάπτυξη του ρηχού καναλιού εντός της πλατείας, όπου η υδάτινη σχισμή με τον καταιονισμό νερού, μειώνουν τη θερμοκρασία και το αίσθημα της ζέστης.

Η απαγωγή της θερμότητας από τον ανοιχτό αστικό χώρο θεωρήθηκε ότι μπορεί να είναι εφικτή μελετώντας την κατεύθυνση των ανέμων (wind channeling). Η αξονική διάταξη υψηλών δένδρων συμβάλλει σε αυτό, κατά τη θερινή περίοδο, ενώ λειτουργεί ως ανεμοφράκτης τη χειμερινή, επιτυγχάνοντας την ανακατεύθυνση του.

Η **επιλογή των υλικών**, καθορίστηκε από τον συντελεστή απορροφητικότητας της ηλιακής ακτινοβολίας, της ανακλαστικότητας, καθώς και εκπομπής της θερμικής ακτινοβολίας τους. Η επιλογή ως βασικού υλικού δαπεδόστρωσης, του φυσικού σκληρού λίθινου κυβόλιθου, ως ενιαίου λιθόστρωτου, όπως και οι περιβάλλουσες περιοχές φυτεύσεων, συναινούν υπέρ της επίτευξης περιβαλλοντικής βελτίωσης του μικροκλίματος.

Ζητήματα **οπτικής άνεσης**, επιτυγχάνονται επιλέγοντας την άμεση έκθεση στον ανοιχτό ορίζοντα και τη θάλασσα, χωρίς κατασκευές ή οπτικά εμπόδια προσφέροντας αίσθημα ηρεμίας και ευχαρίστησης.

Θεωρώντας, ότι κάθε χώρος έχει το υλικό του αλλά και τον ήχο του, συμβάλλει επικουρικά και αυτός, στην αναγνώριση και προσανατολισμό του. Η πρόταση φιλοδοξεί **να εντάξει τον ήχο**, ως δομικό συστατικό της πλατείας, αξιοποιώντας τις ακουστικές ιδιότητες των υλικών. Η βουή της εναλλασσόμενης ροής της υδατόπτωσης στο κανάλι, το θρόισμα των φύλλων των υψίκορμων δένδρων, οι αντηχήσεις του λιθόστρωτου καθώς και οι τριβές της θαμνώδους φύτευσης, φιλοδοξούν να αποτελέσουν ένα πειραματικό ακουστικό χώρο φυσικής εκπομπής.

Η ΦΥΤΕΥΣΗ

Εκτός των παραγόντων που συνδέονται με τις κλιματολογικές και οικολογικές συνθήκες της περιοχής, το μικροκλίμα, το έδαφος και τις διάφορες κατασκευαστικές ιδιομορφίες, καθοριστικό στοιχείο της πρότασης αποτελεί η σημασιολογική και εννοιολογική διάσταση της φύτευσης. Τα κριτήρια επιλογής των ειδών καθορίστηκαν από το συμβολικό τους χαρακτήρα (γεγονός θανάτου εξαιτίας του Ολοκαυτώματος), αλλά και της εγκλητικής τους ιδιότητας ενεργοποίησης της μνήμης. Συμμετέχει στο συνθετικό μηχανισμό αξιοποιώντας τα δεδομένα του χώρου και τονίζοντας τις επιλογές.

Στα όρια της πλατείας, η **υπάρχουσα δεντροστοιχία** πλατανιών συμβάλλει στην ανάγνωση του χώρου μελέτης ως “υπαίθριο αστικό δωμάτιο”, ενώ οι **προτεινόμενες διατεταγμένες σειρές** από φλαμουριές (*tilia vulgaris*) στοχεύουν σε μια κατακόρυφη μεταφορά του νοήματος της ελπίδας, παρέχοντας παράλληλα την απαραίτητη σκίαση στο κοινό.

Για τη **θαμνοφύτευση**, προτείνονται ασπάλαθοι (*Calycotome villosa*) και ασφόδελοι ως τα βασικά στοιχεία. Ο ασφόδελος ο κοίλος (*asphodelus fistulosus*), παραπέμπει στα Ηλύσια πεδία (την κατά τη μυθολογία χώρα των νεκρών, όπου πήγαιναν μόνο οι υιοί των θεών και των ηρώων, που είχαν πέσει σε μάχες) ενώ ο ασπάλαθος συνδέθηκε με τη μεταθανάτια τιμωρία των αδίκων.

Στα σημεία που αρχιτεκτονικά απαιτείται η χρήση υψηλότερων θάμνων επιλέγεται φωτίνια (*Photinia Glabra*) και πολύγαλα (*Polygala fruticosa*). Κριτήρια για τη χωρική τους διάταξη, αποτελεί όχι μόνο η αρχιτεκτονική και η γεωμετρία του χώρου, αλλά παράλληλα η εποχιακότητα και ο ρυθμός εναλλαγής χρωμάτων και οσμών.

Ως **εδαφοκάλυψη** επιλέγεται ο συνδυασμός δύο βασικών ειδών από κισσούς, και ειδικότερα του κοινού κισσού (*Hedera helix*) και του παρθενόκισσου (*parthenocissus*). Σημασιολογικά, ο κισσός αναφέρεται στην αρχαία ελληνική ιστορία ως σύμβολο της αθανασίας. Παράλληλα, ο κισσός δημιουργεί μια πλούσια υφή με διαφοροποιημένο χρωματισμό. Επιπλέον, για την εδαφοκάλυψη χρησιμοποιείται η λεβαντίνη (*Santolina chamaecyparissus*) και το δεντρολίβανο έρπον (*Rosmarinus officinalis*).

Σε συγκεκριμένα σημεία του χώρου επιλέγεται η χρήση εποχιακών όπως η ίριδα (*Iris germanica* και *Iris pseudacorus*). Μυθολογικά, ο ρόλος της Ίριδας ήταν να συνοδεύει τις ψυχές των κοινών θνητών στους τόπους της αιώνιας ειρήνης από τη διαδρομή του ουράνιου τόξου. Εκτός της ίριδας χρησιμοποιείται ο νάρκισσος ο κυπελλοφόρος (σε εναλλαγή με άλλα είδη όπως *Narcissus poeticus* και *Narcissus serotinus*) και ο κρίνος (*Lilium*) προσδίδοντας στο χώρο έναν οσμητικό και οπτικό αρμονικό συνδυασμό, που εναλλάσσεται ανάλογα με τις εποχές του χρόνου.

ΚΑΔΟΙ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

Το ενοχλητικό πρόβλημα της παρουσίας κάδων στο δημόσιο χώρο ως εστία υποβάθμισης του, επιλύεται με την υπογειοποίηση τους. Επιλεκτικά σημεία ορίζονται ως σημεία αποκομιδής ταυτόχρονα με ένα συγκεντρωτικό υπόγειο χώρο συλλογής απορριμμάτων με φωτοβολταϊκό σύστημα συμπίεσης τους.

Η/Μ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οι Η/Μ εγκαταστάσεις της Πλατείας περιλαμβάνουν τις απαραίτητες ηλεκτρικές παροχές για την εξυπηρέτηση των αναγκών φωτισμού και των υπολοίπων ηλεκτρικών καταναλώσεων καθώς και την κατασκευή μικρού αντλιοστασίου για την μεταφορά των νερών στο υδάτινο κανάλι, του συμπιεστή απορριμμάτων και του συστήματος αυτομάτου ποτίσματος των φυτεμένων περιοχών της πλατείας

Όλες οι εγκαταστάσεις θα τοποθετηθούν σε σημεία που να μην ενοχλούν αισθητικά έτσι:

Ο **Ηλεκτρικός πίνακας** για την τροφοδότηση των ηλεκτρικών φορτίων τοποθετείται εντός στεγανού Pillar σε διακριτικό σημείο πίσω από το άνω σημείο του τείχους μνήμης.

Ο **Συμπιεστής απορριμμάτων** θα τοποθετηθεί υπόγειος στην άνω δεξιά γωνία.

Το **μικρό Αντλιοστάσιο** θα τοποθετηθεί επίσης υπόγειο σε σημείο κοντά στο υδάτινο κανάλι.

Ο **Φωτισμός** που προβλέπεται για την πλατεία είναι:

Επιστύλιος φωτισμός - Αποτελείται από κατακόρυφη γραμμική στήλη 30x30x600, που τοποθετείται εν σειρά και εγκάρσια στο σώμα της πλατείας. Οι λαμπτήρες των φωτιστικών αυτών θα είναι φθορισμού τύπου T5, που έχουν μεγάλη φωτιστική απόδοση σε σχέση με την καταναλισκόμενη ενέργεια, χωρίς παραγωγή δραματικών σκιάσεων. Ο φωτισμός στα σημεία χαμηλής φύτευσης είναι κρυφός και γραμμικός και διαχέεται στα εσωτερικά τους περιγράμματα. (λαμπτήρες LED). Το υδάτινο κανάλι αναδεικνύεται με υποβρύχιους προβολείς κατάλληλης στεγανότητας, που διαχέεται στο σώμα του τείχους. Προβλέπεται να φωτιστεί εσωτερικά η κόμη των πλατανιών, από προβολείς, ορίζοντας το αστικό δωμάτιο από την ίδια την ανάδειξη της κόμης του. Οι ζώνες του καννάβου παραλαμβάνουν γραμμική φωτεινή ακίδα στην «πλατεία οδό» (λαμπτήρες LED) τονίζοντας τη ρυθμική του πλάτους του χώρου μέχρι τη θάλασσα. Τα καλύμματα για την επίσκεψη των υπογείων

εγκαταστάσεων (συμπιεστή απορριμμάτων, αντλιοστάσιο για υδάτινο κανάλι και ηλεκτροβάννες αυτόματου ποτίσματος) θα έχουν την κατάλληλη υποδοχή για τοποθέτηση του ίδιου υλικού με αυτό της τελικής επιφάνειας της πλατείας, ώστε να επιτυγχάνεται αισθητική ομοιομορφία. Δεν είναι δυνατόν να έχουμε σημαντικές επεμβάσεις στον τομέα εξοικονόμησης ενέργειας με δεδομένο ότι δεν υπάρχουν εγκαταστάσεις Θέρμανσης – Κλιματισμού ή παραγωγής ΖΝ χρήσης. Οι ηλεκτρικές καταναλώσεις θα είναι πολύ περιορισμένες λόγω της χρήσης των λαμπτήρων φθορισμού τύπου T5 και των λαμπτήρων τύπου LED. Θα εγκατασταθεί δίκτυο **ασύρματων τηλεπικοινωνιακών υποδομών**, για τοπική λειτουργία διαδικτυακών μέσων και ηλεκτρονικών οθόνων πληροφόρησης. Ακόμη προβλέπεται καλωδιακή υποδομή για ηχητικό σύστημα μετάδοσης μουσικής ή αναγγελιών δημοτικών εκδηλώσεων για όλο το χώρο της πλατείας.

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

Α/Α	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΟΣ	ΚΟΣΤΟΣ €
01	ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΑ			20.000
02	ΕΚΣΚΑΦΕΣ ΧΩΜΑΤΟΥΡΓΙΚΑ			35.000
03	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΡΥΣΕΙΣ ΡΕΙΘΡΑ			25.000
04	ΥΔΡΑΥΛΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ			32.000
05	ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ			55.000
06	ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΙΣ			43.000
07	ΣΚΥΡΟΔΕΤΗΣΗ ΤΕΙΧΟΥΣ ΜΝΗΜΗΣ	540 κμ.	250	129.600
08	ΥΔΑΤΙΝΟ ΚΑΝΑΛΙ - ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΟ			75.000
09	ΛΙΘΙΝΟΙ ΚΥΒΟΛΙΘΟΙ 12x12x12	7.000τμ	130	910.000
10	ΧΥΤΑ ΔΑΠΕΔΑ – ΦΙΛΕΤΑ	2.500μμ	80	200.000
11	ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΕΝΔΟΔΑΠΕΔΙΟΣ			44.000
12	ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΕΠΙΣΤΥΛΙΟΣ	9τεμ.	4200	37.800
13	ΦΥΤΕΜΕΝΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΕΣ	3.000 τμ	55	165.000
14	ΚΗΠΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΦΥΤΑ			120.000
15	ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΦΥΤΕΥΣΕΙΣ ΔΕΝΔΡΩΝ	38 τεμ.	200	7.600
16	ΜΕΓΑΛΑ ΣΚΥΡΟΔΕΤΑ ΚΑΘΙΣΤΙΚΑ	10	850	8.500
17	ΑΝΟΞΕΙΔΩΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	150 τεμ.	140	21.000
18	ΤΟΠΟΣΗΜΟ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΠΥΛΗΣ	1		160.000
19	ΚΕΡΚΙΔΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ			28.000
20	ΥΠΟΓ. ΣΥΜΠΙΕΣΤΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	1		5.000
21	ΥΠΟΓΕΙΟΙ ΚΑΔΟΙ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	30 τεμ.	500	15.000
	ΚΟΣΤΟΣ			2.136.500
	ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΑ 5%			106.825
	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ			2.243.325

Eleftheria square is considered to be a site of remembrance, where thousands of Jews were gathered at "Black Sabbath", in 1942 and were led to Auschwitz. A memory however, that was opposed, without any spatial analogue. Jew's extermination was the guilty secret of this society. The repressed or selectively identified part of the current collective memory, a shouting silence.

The public square is not an empty space, just seeking for an aesthetic surgery, but a triggering mechanism of its place and time, as a testimony.

Tool for this approach is "metaphor". 4 urban "acts" take place and constitute the conceptual content of the proposal, converting space into a narrative structure:

- a. **MEMORY WALL** : That traumatic transaction is transferred as a fingerprint in space, as a "body snick", on the floor. A spatial void, as a longitudinal section, a deep cut. It's a wall-boundary, which at first sight, divides and cuts across the square, but at a second glance it merges, because of all the movements are articulated.
- b. **WATER GROOVE**: The wall is wetted by continuous or intermittent water flow, demonstrating its capacity, as a purification symbol of three religions. A meditation place, a place for leisure, a joy of reflections, together with multiple readings.
- c. **URBAN GARDEN**: An organizational planting zone, with thematic content surrounding the lateral boundaries, with porous character, defines central space, separating and protecting pedestrians from car traffic.
- d. **ARCHAEOLOGICAL EXCAVATION**: The almost certain presence of the byzantine seawall is revealed, as an extension of the existing archaeological excavation, an earth-peeling, presenting the past.

Main compositional gesture is growth of perceptual limits of public square, without any degrading of the traffic network. The area extends to the waterfront as a cobbled floor, stating that square belongs to the surrounding buildings as an urban interior, a connecting void.

Considered as an urban breathe, a mechanism, organ functions in the city, as a version of continuity, rather than remaining an urban empty space. Searched as a centripetal area, a "platia odos" an archetypal agora, expressing collective behaviors. Also it was suggested, the emergence of seagate, as a declarative structure rather than building entry. A diagonal monumental column defines location as a landmark. It is marked as a bright line at night, an urban lighthouse of multiple meanings.